

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

XII^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

СIII заседание, петък, 14 мартъ 1903 г.

(Открито отъ г. подпрѣседателя А. Франга, въ 3 ч. и 15 м. слѣдъ пладнѣ.)

Прѣседателствующъ А. Франга: (Звъни.) Засѣданието се открива.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете поименния списъкъ на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь П. Шоповъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Т. Балабановъ, Н. Беневъ, Д. Вълчевъ, П. Вжаровъ, А. Генева, М. Георгиевъ, И. Гешовъ, К. Господиновъ, А. Груевъ, Д-ръ К. Милановъ, А. Каназирски, Д. Карамановъ, В. Кобуровъ, Д. Колевъ, Н. Марковъ, Е. Начевъ, Т. Орловъ, Г. Пеневъ, Вен. Поповъ, С. Савовъ, С. Славовъ, А. Славчовъ, И. Соколовъ, А. Станчовъ, П. Тенчевъ, Д. Тончевъ, Д. Филовъ, Н. Христовъ, П. Чаушовъ и Н. Шивачевъ.)

Прѣседателствующъ А. Франга: Отъ 178 народни прѣдставители отсъствуватъ 30. Има законното число народни прѣдставители — засѣданието продължава.

Г-нъ Министрь-Прѣседателтъ има думата.

Министрь-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че кабинетътъ е въ оставка. Ще моля, прочее, да се вдигне засѣданието днесъ. А понеже утрѣ е послѣдниятъ день на сесията, мисля, че ще бжде добръ да бждатъ г. г. народнитѣ прѣдставители тукъ утрѣ, подиръ обѣдъ, на 2 часътъ, за да се приключи сесията, съгласно разпорѣжданията на нашата конституция.

М. Такевъ: Искамъ думата.

Прѣседателствующъ А. Франга: Какво желаете, г-нъ Такевъ?

М. Такевъ: Едно обяснение отъ Първия Министрь.

Прѣседателствующъ А. Франга: Моля Ви! Г-нъ Министрь-Прѣседателтъ заяви, че утрѣ, часътъ въ 2, както е казано изрично въ нашия правилникъ, народнитѣ прѣдставители ще се събератъ и тогава ще искате всички нужни обяснения. Азъ съмъ длъженъ да туря на гласуване прѣдложението на г. министра, както го направи. (Отъ крайната лѣвица: Искаме думата!)

С. Арсениевъ: Искаме да говоримъ. (Г-да министритѣ излизатъ отъ залата.)

М. Такевъ: Г-да прѣдставители! Отъ единъ мѣсець насамъ постоянно се говори, че има министерска криза, че единъ министрь, именно Министрьтъ на Войната, допѣлъ въ разнорѣчие съ своитѣ колеги и затуй си билъ сложилъ оставката или сж му били дали оставката. Българското общество се интересуваше да знае: дѣйствително, има ли такава криза или нѣма, и кои сж причинитѣ. Може би въ провинцията да сж давали различни тълкувания на тия слухове; но и ние, които стоимъ тукъ и носимъ тежкото брѣме на държавното управление и отговорността за сждбинитѣ на тая България, ние, които трѣбваше да работимъ въ хармония съ правителството, за да можемъ дѣйствително да направимъ онова, за което ни е пратилъ тукъ българскиятъ народъ, тоже, въ продължение на всичкото това врѣме, се намирахме въ невѣдѣние. Даже почнаха да ни подиграватъ общественитѣ органи, че народнитѣ прѣдставители не знаятъ причинитѣ на министерската криза; даже дохождаха и чужди кореспонденти и

искаха да знаят истинското положение на пещата в България, но нямаше кой да им го съобщи. Но кой гледа външното обществено мнѣние. Ние, народнитѣ прѣдставители, бѣхме въ невѣдѣние. И дѣйствително, всичко това, което дондѣс трѣбваше да прѣдугаждаме, било по физиономията на г. г. министритѣ, било по разположението на този или онзи приятелъ на правителството; днесъ дойде да се уясни това положение, което въ продължение на единъ мѣсець държеше въ неизвѣстностъ българското общество и българския парламентъ. Днесъ г. Първия Министъръ ви казва, че кабинетътъ е въ оставка. Всичкитѣ парламентарни прави казватъ, че когато се породи нѣкоя криза, министерството, чрезъ устата на първия министъръ, трѣбва да обясни, кои сж били онѣзи причини, които сж породили несъгласието въ кабинета или несъгласието между кабинета и държавния глава и сж прѣдизвикали министерската криза. Азъ, прочее, взехъ думата да попитамъ Първия Министъръ да ни даде обяснения: (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Дѣ го?) кои сж били онѣзи причини, които сж породили тази министерска криза или, по-право, оставката на кабинета, която не може никога да бѣде прѣдизвикана дотогазъ, докогато не се яви единъ конфликтъ между Държавния Глава и между министерството. Прочее, питамъ г. Първия Министъръ да ни обясни, докогато това правителство има въ Камарата — право или криво, то е другъ въпросъ — едно болшинство, което го поддържа, не можемъ да прѣдполагаме, че тази криза е прѣдизвикана вслѣдствие недоверията между правителството и неговото болшинство. Ние виждаме, че тази конституционна причина не съществува. Значи, има друга една причина и тази причина е недоразумѣнието, несъгласието, конфликтътъ, въ който е изпаднало правителството съ Държавния Глава. Прочее, когато Българското Народно Събрание засѣдава, то има право да бѣде въ течението на всичкитѣ държавни работи, и като едно отъ най-важнитѣ условия е солидарността между двата фактора въ държавното управление, между правителството и Държавния Глава, които съставляватъ изпълнителната властъ, отъ една страна, и парламентътъ, отъ друга — азъ моля г. Първия Министъръ да освѣтли Българското Народно Събрание, кои сж причинитѣ на това недоразумѣние между неговото правителство и между Короната. Но понеже нашитѣ министри напуснаха залата, като се считатъ вече не министри, защото сж сложили мандата на прѣдставители на Короната, то по редовитѣ, приети въ всички парламентарни държави, Държавниятъ Глава въ такъвъ случай се обръща за съвѣтъ къмъ прѣдседателството на Народното Събрание. Прочее, като нѣма тукъ г. министра да ни даде тия обяснения, питамъ уважаемия нашъ г. прѣдседателъ: билъ ли е той повиканъ отъ Българския Държавенъ Глава въ двореца, сондирано ли е неговото мнѣние за начина за разрѣшението на тази криза

и, ако той обича и ако нѣма нѣщо невъзможно да се съобщи, не намира ли за необходимо да освѣтли народното прѣдставителство, какви съвѣти е дало то, прѣдседателството, на Българската Корона?

Д. Цанковъ: (Отъ трибуната.) Негово Царско Височество Князътъ ме повика днесъ въ 11 ч. по желанието му да се видимъ. Отидохъ на 11 ч. и се видѣхме. Извѣсти ми, че министерството си дало оставката и че Негово Царско Височество Князътъ я е приелъ; слѣдователно, той ме пита, като какво трѣбва да се прави сега, защото утрѣ се свършва сесията на Народното Събрание. Рекохъ: днесъ си съставѣте новото министерство, като сте приели оставката на старото, и новото министерство ще Ви каже какво трѣбва да направите за туй, дѣто се свършва сесията.

А колкото за това, какъ трѣбва да си съставите министерство и отъ кого, азъ му казахъ, че въ Народното Събрание има 7 партии, които се прѣдставяватъ: едната партия е съ правителството, 6-тѣ сж отъ опозицията, и, естествено, трѣбва да съставите едно министерство отъ опозицията. Ако наистина министерството си е дало оставката по причина на несъгласия между Народното Събрание и министерството, тогазъ трѣбва да викаете отъ опозицията. Но както и да е, азъ намирамъ, че Вие, за да съставите друго министерство, трѣбва да го съставите пакъ отъ партиитѣ, а не отъ нови хора.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Прѣди да дамъ думата на г. Цанова, който я е искалъ, ще ми позволите, г-да народни прѣдставители, да кажа слѣдующето. Първиятъ Министъръ бѣше ясенъ и изриченъ като съобщи за оставката на кабинета и като каза, че съгласно правилника утрѣ г. г. народнитѣ прѣдставители ще се явятъ тукъ въ 2 ч. и тогазъ ще се разискватъ, може би, тѣзи въпроси, които г. г. народнитѣ прѣдставители искатъ да повдигатъ. Та азъ ще моля, ако е възможно, вмѣсто сега, утрѣ да се съберемъ. (Гласове отъ дѣсницата: Сега, сега!)

Д. Христовъ: Не, ние искаме да се свърши въпросътъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Тогазъ г. Цановъ има думата.

Т. Теодоровъ: Какво ще се говори? Камарата безъ правителство не може да засѣдава. Това е частно събрание. Викайте тогазъ министритѣ за да има кой да отговаря.

Н. Цановъ: Моля Ви се! Азъ ще се отнеса съ едно прѣдложение изключително къмъ Народното Събрание и затова ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да ме изслушатъ.

А. Страшимировъ: Този случай е много изключителенъ, г-нъ Теодоровъ, и като изключителенъ ние можемъ да се спремъ на него. (Глъчка.)

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Нѣма Събрание вече, г-да прѣдставители!

К. Балчовъ: Додѣто нѣма министерство не можемъ да разискваме.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Въ днешното засѣдание можемъ да разискваме или единъ отъ въпроситѣ на дневния редъ, или да повдигнемъ новъ въпросъ, ако има правителство. Когато се заяви, че нѣма правителство, азъ мисля, че унижаваме Народното Събрание и ще го обърнемъ на едно частно събрание. Тогава г. прѣдседателъ да слѣзе и да изберемъ врѣменно да прѣдседателствува митинга когото си щемъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моля ви се. Камарата е господаръ да желае или не да слуша. Г-нъ Цановъ иска думата.

Подиръ прѣдложенията, направени отъ едната страна и отъ другата, азъ полагамъ на гласуване. Които приематъ да се даде думата на г. Цанова, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Н. Цановъ: (Отъ трибуната.) Г-да прѣдставители! Отъ три недѣли насамъ българското общество знае, че между Министерството на г. Данева и Българския Князь има недоразумѣния. Върху тѣзи недоразумѣния всички говорѣха, но намъ, на народнитѣ прѣдставители, на избраницитѣ на българския народъ, нищо не се съобщаваше.

И. Вобековъ: „Вечерна Поща“ знаеше всичко.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Моля тишина, г-да прѣдставители!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Това не е редовно засѣдание. Можемъ всички да говоримъ!

Н. Цановъ: По всичко изглеждаше, че има едно желание да се прави онова, което се е правило отъ редъ години насамъ съ суверенитета на народа. Така щото прѣдставителството, което най-много трѣбваше да знае този въпросъ, изненадваше се съ разни извѣстия въ извѣстни вѣстници относително министерската криза.

Прѣдседателъ: **Д. Цанковъ.**

Д-ръ П. Гудевъ: Нѣма Народно Събрание прѣд всичко! Нѣма да допуснемъ да се говори! (Глъчка.)

Н. Цановъ: Който не желае да слуша, да излѣзе оттукъ.

Н. Константиновъ: Много рано си заелъ дѣсницата, г-нъ Гудевъ! Много си прибързалъ.

Д-ръ П. Гудевъ: Нека дойде министерството да се прѣдстави тукъ.

Н. Цановъ: Азъ ще моля г. г. прѣдставителитѣ да слушатъ, безъ да се смущаватъ отъ виковетѣ на разни депутати.

Ц. Таслаковъ: Г-нъ прѣдседателю! Трѣбва да се вдигне засѣданието! (Глъчка. — Отъ много страни: Не може да има засѣдание!)

Н. Цановъ: Който не желае да слуша, може да си излѣзе. Ние, народнитѣ прѣдставители . . .

Ц. Таслаковъ: Не сте само Вие народенъ прѣдставителъ!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: (Къмъ г. Цанова.) Ами ние какви сме? Ама недѣйте се подиграва съ парламента! Вие, г-нъ Цановъ, говорите за Княза; Князътъ нѣма прѣдставителъ, който да го защищава.

Н. Цановъ: Вие ще го защищавате!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Не, азъ не се намамъ съ такава роля. (Глъчка.) Ако искате да си изказвате дерговетѣ, идѣте въ кръчмата. Азъ питамъ онази вулка какво върши тамъ?

Н. Цановъ: Тя е нашъ прѣдседателъ.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Сега не е прѣдседателъ, а кръчмарски тезгяхтаринъ.

Д-ръ П. Гудевъ: Сега-засега нѣма засѣдание. Има ли засѣдание, г-нъ прѣдседателю?

Д. Петковъ: Трѣбва да се вдигне засѣданието. (Голѣмъ шумъ.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 3 ч. и 35 м. послѣ пладнѣ.)

Подпрѣдседатели: { **А. Франгя.**
Д-ръ А. Ходжевъ.

Секретаръ: **П. Шоповъ.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гълъбовъ.**